



QUAKE SAFE YOUR HOME

**KIA HAUMARU TŌ KĀINGA
I TE RŪ**

WHAKAMAU. WHAKATINA.
KAUA E WAREWARE.



**Natural Hazards
Commission**
Toka Tū Ake

www.naturalhazards.govt.nz/be-prepared



@naturalhazardscommission



Ngā rū whenua

Me Aotearoa

Papaneke o
Ahitereiria

Papaneke o
Te Moana-nui-a-Kiwa

Kāore i tapaina a Aotearoa ki te ingoa kārangaranga o 'te whenua rū' mō te kore noa iho. E noho ana Ngāi Kiwi ki tētahi o ngā motu e tino rū ana huri noa i te ao, ā, ia tau ka pā mai ki tō tātou whenua **150 nga rū whenua** e kaha ana kia rangona e te tangata.

He iti noa te whakaaweawe o te nuinga o ngā rū whenua, engari i roto i tō tātou hītori tata e marara ana ngā rū whenua maha kua tūkino i te whare, kua whara hoki i te tangata.

E mōhio ana mātou ka tūpono tētahi rū kino anō, engari kāore i te mōhio mārikatia āhea, ki hea rānei. Ko te mea e mōhio ana tātou ina whakariterite koe ināianei ka āwhina ki te tiaki i tō kāinga me te hunga e arohaina ana e koe.

Ko te whakarite mō ngā rū whenua he kaupapa mā te katoa



Ahakoia e noho ana koe ki Tāmakimakaurau, ki Manuherikia rānei. E rēti ana e whiwihi whare ana rānei. E noho ana ki te whare, ki te wharenoho rānei. Me oti i a tātou katoa ngā mahi **Whakamau. Whakatina. Kaua e wareware.** ki te whakarite i ō tātou kāinga mō ngā rū whenua.

Ka taea ētahi o ngā mahi i roto i te puka nei te whakaoti e te hunga e mōhio ana ki ngā pūkenga DIY taketake. Ko ētahi atu me waiho ki ngā mātanga. Ki te kore koe e tino mōhio mēnā he herenga tō te mahi, me tono atu ki tō kaunihera ā-rohe, ki te kāmura whai mana rānei. Mēnā e whakaaro ana koe ki te mahi i ētahi o ngā mahi me noho haumarua koe.

Ko te mea pai rawa mō ētahi o ngā mahi nei ina oti ai, kua oti — kua mutu te āwangawanga.

Ināia tonu nei te wā pai ki te tīmata, nā reira me tīmata tātou...

I a koe e tiroiro haere ana i ngā tūmomo mahi me maumahara i ēnei ata hei āwhina i a koe:



He mahi matua e āwhina i a koe ki te tiaki i tō wāhi noho i te tūkinotanga utu nui.



He mahi e taea ana te whakaoti ki ngā pūkenga DIY waiwai.



He mahi whakarite ngāwari e taea ana te whakaoti i roto i te 30 meneti, iti iho rānei, i te nuinga o te wā.

I runga ake o tō kāinga



He timera pereki me ngā paraka raima

Titiro ake ki tō tuanui. Tērā he timera pereki, raima rānei e whātoro ana ki runga ake i te teitei o te tuanui? He manomano aua tūmomo timera kua tanuku i ngā rū whenua i mua, he tūkinotanga kāinga, he wharanga tāngata ngā otinga.

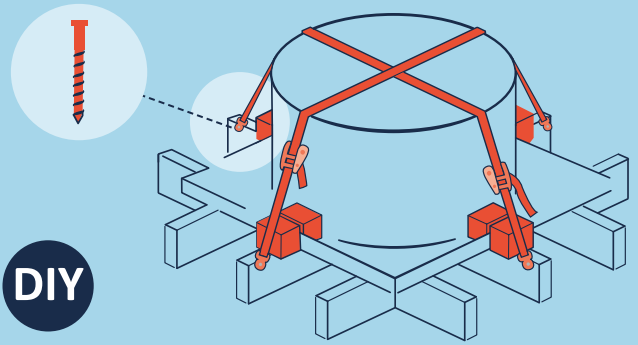
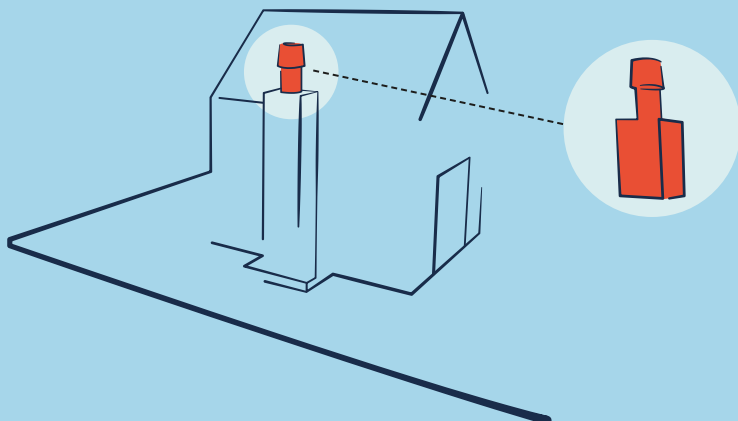
He tūraru nui tō ngā timera pereki me te raima kāore i whakakahatia. He uaua kia mōhio mēnā kua whakakahatia tō timera mā te āhua o waho. Engari mēnā i hangaia tō kāinga i mua i ngā tekau tau 1970, tērā tonu pea kāore i whakakahatia.

Me whakahaumaru ake

- Ki te kore e whakamahia ana tō timera, tangohia.
- Ina whakamahia tonutia ana te timera, whakakapia te wāhanga e whātoro ana ki runga ake i te taumata o te tuanui ki te timera maitai māmā ake.
- Mēnā he kāinga whai āhuetanga, taonga tuku iho rānei, tērā pea e taea ai te whakakapi te timera ki te mea 'āhua ōrite' māmā ake.

TĪWHIRI

Ko te nuinga o ngā mahi ki ngā timera me waiho ki ngā ngaio, nā reira me kōrero ki te kāmura whai mana, ki tō kaunihera ā-rohe rānei mō ngā nekeneke ina tangohia, whakakapia rānei tōu timera.



DIY

Ngā taika whakarewa

Ahakoa kāore i te whakamahia tonutia ngā taika whakarewa, he whakamōrea i te rū whenua mēnā ka taka mai i tō tuanui ki rō whare, ka taka mai rānei i tō tuanui. He nui ake te tūraru mēnā e kī tonu ana i te wai, nā reira me āta whakatina, me tango rānei.

Me whakahaumaru ake

- Nērahia ngā poraka papa ki ngā wāhi e whā huri noa i te paenga o te paepae o te taika kātahi ka whakamau i ngā poraka papa i waenga o te paepae me te taika.
- Tākaia te taika ki ngā whītiki tākai hei whakapūmau ki te anga tuanui.
- Ina whakamahia ana tō taika, kōrero ki tētahi kaimahi ā-rehe e pā ana ki te whakamau whakarawe pingore i waenganui i tō taika me ngā paipa whakarato.
- Ki te kore e whakamahia tonutia ana tō taika whakarewa, e tika ana kia tangohia.

He rawa tuanui taumaha

Ka tae ki te 4.5 kiro te taumaha o te papariki tuanui kotahi – he tūkinotanga nui ka puta mēnā ka makere mai, mā roto rānei, i tō tuanui.

Me whakahaumaru ake

- Me whakakapi i ngā rawa tuanui taumaha, pērā i ngā papariki raima, mākohia rānei ki ngā whiringa māmā ake pērā i te rino kōwakawaka, papariki maitai rānei.
- Whakatūturutia kua honoa rawatia ngā rawa tuanui taumaha ki te anga i raro iho. I te nuinga o te wā ka herea ngā papariki me te waea ki te anga, engari tērā ētahi atu tikanga e pai ana. Kia kaua e tāwēwē, waikura, pakaru rānei ngā whakamaunga.

Huri noa i tō kāinga



Ngā pātū whare

Mēnā i hangaia tō whare i mua i te tau 1950, tērā pea ko te pereki o waho (pērā i te pereki tāpara) me ngā pātū paraka raima kāore i whakakahatia.

Ko te tikanga ka whai whakapaparanga pātū ‘ngaku rākau me te ukutea’ ngā whare i hangaia i mua i ngā tekau tau 1930, kāore e tika ana hei whakatete mēnā he rū whenua.

He nui ake te tūraru o te tūkinotanga ki ēnei tūmomo pātū ina rū ai te whenua.

Me whakahaumarū ake

- I te nuinga o te wā, me āwhina te kāmura whai mana i a koe ki te tiro i ō pātū me te whakamahi i te mahi whakakaha, whakakapi rānei.

TĪWHIRI

Mēnā e āhei ana, me whakakotahi tēnei mahi me ētahi atu whakahounga, mahi hanga rānei – hei whakaiti i te wā me te utu hoki.



Ngā pātū pupuru

Ka tawhā, ka neke, ka tanuku pea hoki ngā pātū pupuru nā ngā ueuetanga o te rū whenua.

Me whakahaumarū ake

- Tirohia mēnā e pai ana te hanganga me te tiakitanga o ngā pātū pupuru i runga i tō whenua. Kei tō kaunihera ā-rohe pea he mōhiohio mō ngā pātū i runga i tō kōnae whare. Kua hangaia pea ngā pātū tawhito ake i mua i ngā herenga Tikanga Hanga, ā, kāore pea e pērā rawa te manawaroa.
- He mea nui te aroturuki me te tiaki i ō pātū pupuru hei whakaiti i te tūraru tūkinotanga. Me titiro mō ngā tohu wawe o ngā raru, tae atu ki: ngā tawhā, te kōpere, te whererei rānei, ngā pakiaka e uru ana e pēhi ana rānei i te pātū, me te kōwhao wāra kua purutiti, kāore e tika ana rānei (mēnā he pātū totoka).
- Mēnā e hiahia ana koe ki te whakapai ake i te pātū pupuru onāiane, whakaarohia te tono kupu āwhina i te kaupūkaha me tō kaunihera ā-rohe.



Ngā pātara kapuni o waho

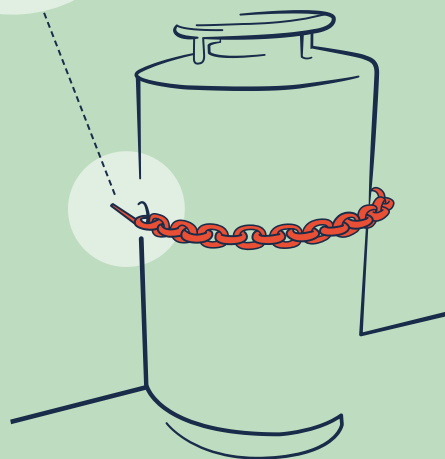
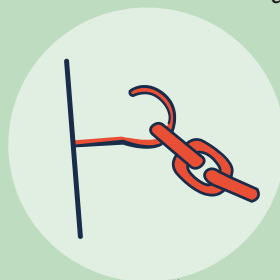
Ka tāwewē, ka pakaru rānei ngā hononga, i te whakangāueue, ā, ka puta mai he turuturu haurehu i te pātara – he mōrearea nui i muri i te rū whenua.

Me whakahaumarū ake

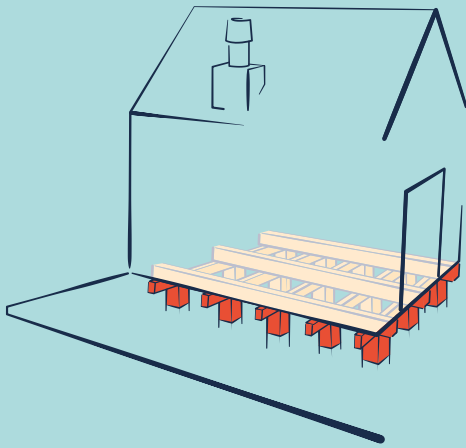
- Me noho ngā pātara kapuni i runga i te papa kōeke, pērā i te papa raima, me te tūhono ki te whare me te mekameka.
- Me mau te mekameka ki te wāhi o runga mēnā kei te mau te wāhanga whakararo o te pātara kia korekore ai e nekeneke i te papa, ki te kore me noho kē ki waenga.

TĪWHIRI

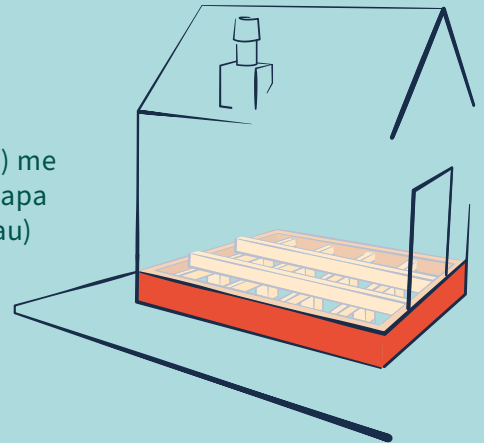
Me mātua whakarite kei te mōhio koe kei hea tō katiwai, whakaweto hoki whawhati tata mō te kapuni, hiko me te wai. Ina katia te paipa kapuni, me tono koe ki te ngaio kia huakina anōtia.



Kei raro i tō kāinga



Tūāpapa poutoko (mauī) me ngā poutoko me te tūāpapa āwhiotanga raima (matau)



Ngā tūāpapa

He maha ngā kāinga i Aotearoa kua whai tūāpapa papa rākau tārewa, me te takiwā ngaoki (e kīia nei he papa whakararo) i raro i te whare.

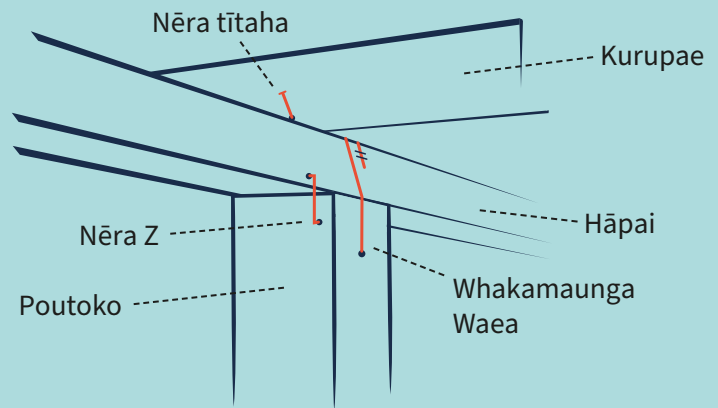
I roto i ngā kāinga me tēnei tūmomo tūāpapa he mea nui kia āta mauhia me te tūhonoa ngā tūāpapa ki te whare i runga ake – hei āwhina kia whakaiti i te nekehanga me te tūkinotanga.

Whakakahatia ake

- Tirohia e pai ana te āhua o ngā tūhononga (kāore i te tāwēwē, waikura, pakaru, e ngaro ana rānei) i waenganui i ngā pouhāpai me ngā poutoko, me ngā pouhāpai me ngā kurupae.
- Mēnā kāore e tika ana ngā tūhononga i reira, me whakamahi i ngā tūhononga waea, whaowiri, taupua rānei. He whānui ngā whiringa tūhono e wātea ana i te nuinga o ngā toa taputapu – e whakaatuhia ana ētahi whiringa i roto i te hoahoa ki te taha matau.
- Ka tautoko te whakatete i ngā tūāpapa e āwhina ai kia kaua e konana mēnā he rū whenua. Tonoa he kupu āwhina mō te whakatete i te kāmura whai mana, i te kaipūkaha rānei, mēnā he pātū tūāpapa āwhiotanga raima kāore i te haere tonu, he papa whakararo rānei neke atu i te 600mm i runga ake i te whenua.
- Mēnā e kitea ana he whakaero, he pirau rānei ki ētahi o ngā tūāpapa poutoko, pou rānei, me whakakapi.

TĪWHIRI

Me whakamahi i ngā whakarawe e tika ana mō te taiao o tō kāinga. Hei tauira, mō ngā tūhononga tīra i waenganui i te 600mm o te kōeke papa whakawātea me kaua e heke i te tīra waikura-kore momo 304. Ki te kore koe e tino mōhio, pātai ki te kāmura whai mana.



Ngā taputapu haurehu me te paipa wai

He tūraru tīhaehae tō ngā paipa haurehu whakaioio me te paipa wai ina rū ana te whenua. Ka pā pea te tūkinotanga nui ki tō whare, te wharanga hoki ki te tangata rānei, ko ngā turuturu te pūtake.

Me whakahaumaru ake

Tonoa tētahi kaimahi ā-rehe ki te whakamau whakarawe pingore i waenganui i ō pūrere me ngā paipa whakarato. Ka tukuna e ēnei te neke me te āwhina ki te ārai i ngā pakarutanga me ngā turuturu.

I roto i tō kāinga



Ngā puoto waiwera

Ki te hinga tō puoto waiwera, ka nui te whakakino nā te rahi, te taumaha rānei, tērā rānei nā te puta atu o te wai, te haurehu rānei i ngā raina pakaru. Me whakaita ngā puoto waiwera katoa mō ngā rū whenua. Ko te painga, he āhua ngāwari te whakahaumarū ake.

Me whakahaumarū ake

- Tirohia te rahi me te hoahoa o tō puoto. E hiahia ana ngā whītiki pupuri maitai mō ngā puoto iti iho i te 200 rita, engari e hiahia ana kia toru, kia nui ake rānei, ngā whītiki mō ngā puoto nui ake. Ki te kore e taea te whakaū ngā whītiki i roto i te 100mm o te tapa o runga, o raro rānei, o te puoto, ka hiahia ētahi atu whītiki.
- Hokona tētahi kete pupuri ā-rū e tika ana i tētahi toa taputapu. Kei reira ngā whītiki, ngā taipua, ngā kōwiri me ngā mōria e hiahia ai e koe.
- Whakamaua he poraka. Ahakoa i whakamaua te whītiki, ka taea tonu te puoto te tītaha, tētahi taha ki tētahi taha. Hei āwhina ki te aukati i tēnei āhuatanga, meatia ngā poraka poutū 50 x 50mm i te roanga o ia taha o te puoto. Me whakamau ēnei poraka ki te anga pātū mā te hamahama i ngā nēra 100 x 3.75mm ki roto i ngā pokapū kurupae, ko te 600mm te tawhiti mōrahi tētahi i tētahi.



Ngā hatete kora totoka

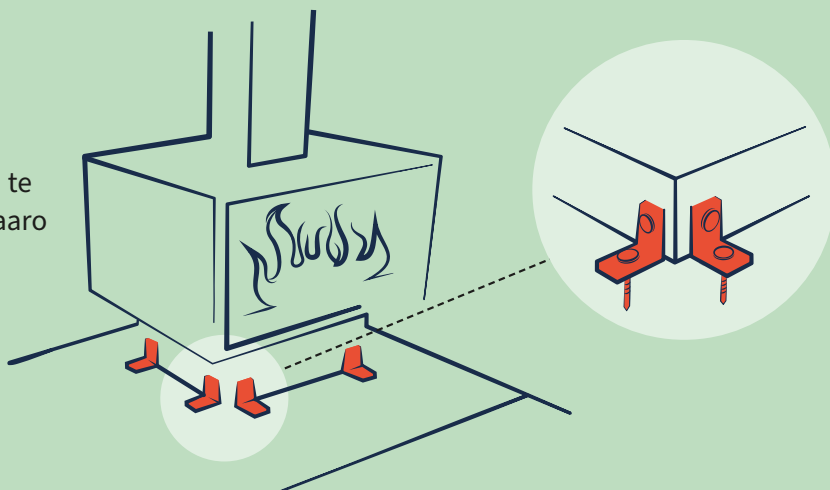
Ka hinga pea te hatete kora totoka ina rū ana te whenua, ā, he tūraru ahi pākaha tēnei.

Me whakahaumarū ake

- Ina makariri ana, kia ngāwari te whakapōioio i te hatete – ina neke ana kāore e tika ana te pupuri.
- Me whai ngā hatete katoa i ngā tohutohu pupuri. Mēnā kāore i a koe, whakapā atu ki te kaimahitaonga o tō hatete mō ngā mōhiohio hāngai.
- Me āta whai i ngā tohutohu pupuri. Mēnā he wāhanga puna kei te pūtaka o te hatete he ngāwari ake te hātepe.

TĪWHIRI

Ki te kore e tika te whakamau o tō hatete, kāore pea e kapi ana tō inihua i te whakakino e puta ai, nā reira he whakaaro pai kia whakamahi i te ringa hangarau whaimana.





DIY

QUICK
FIX

He taonga ā-whare kōroaroa, taumaha hoki

Ka tino neke pea te taonga ā-whare kōroaroa, taumaha hoki ina rū ana te whenua me te tūkinu, whakawhara rānei i te tangata ina hinga ai. He mea nui kia tino wawe te whakaita i ēnei tuemi.

Mēnā e rēti whare ana koe, me whakaae e tōu kairētiwhare māu e whakaita ngā mea tāroaroa, taumaha hoki e haumarū ake ai aua mea. Me mātua kōrero noa ki a ia.

Me whakahaumarū ake

1. Mākahia te pātū ki te wāhi teitei rawa o te taonga ā-whare, ka whakawātea mai ai i te taonga ā-whare i te pātū.
2. Kimihia ngā pou o te pātū mā te patopato māmā me te whakarongo mō te oro pūhoi o te pou. Ka āhei hoki koe te whakamahi te pūrere kimi pou tāhiko.
3. Whakamahia ngā kōwiri 63mm ine-12 ki te kōwiri i ngā taupua koki konganuku i mua i te whakahoki i te taonga ā-whare. Kia tino huna ai i ngā taupua, whakamaui hei L huripoki e rua me te ringa taupua e anga whakararo i runga i te pātū.
4. Whakawiria tētahi atu ringa o te taupua ki te taonga ā-whare mā ngā kōwiri 15-25mm ine-8.

TĪWHIRI

He tūmomo pupuri hāngai e wātea ana mō ngā pūrere kīhini nunui pērā i ngā pouaka makariri, pākatio, me ngā umu tū motuhake. Pātai ki tō toa taputapu, tirohia ā-ipurangi rānei.

Te whakarite ina rēti ana

He uaua ake te whakarite mō ngā rū mēnā e rīhi ana koe i te whare, engari he nui tonu ngā mea e taea ana te whakamahi e koe.

Ko te mea tino ngāwari te arotahi ki rō whare. Me whakaae pea tō kaituku rīhi kia whai koe i ngā mahi whakahaumarū ake i ngā tuemi, pērā i te whakamaui i te taonga ā-whare taumaha ki te pātū, engari me whakahoki koe i te pātū ki te āhua tuatahi ina wehe ai koe. I mua i te mahi me kōrero i ō hiahia ki te kaituku rīhi, ki te kaiwhakahaere whare rānei.

Waihoki kōrero ki a ia mō ngā tuemi nui ake. Kāore pea ia e mōhio ana ki te tūraru o ētahi āhuatanga whare me te tikanga ka whakaiti i te tūponotanga o te tūkinotanga ki te whare me te wharanga ki a koe.

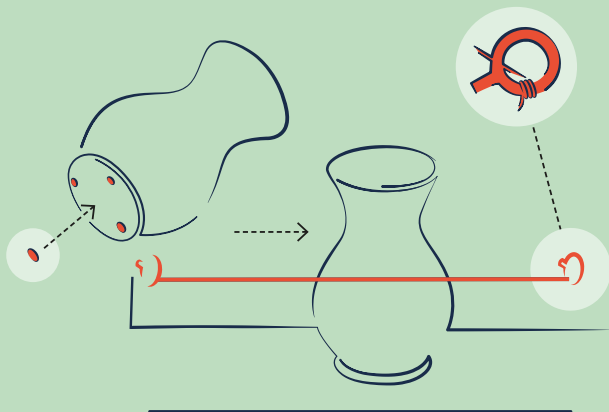
DIY
QUICK
FIX

Ngā tuemi kei ngā pae

He ngāwari kia taka ngā tuemi kei ngā pae, ahakoa he rū whenua iti noa iho. Me tīmata koe ināianei ki te tiaki i ō taonga, ā, mā reira e kore ai koe e mate ki te whakatikatika powhiwhi.

Me whakahaumarū ake

- Whakairia taura, waea ngaiauku ārai rānei ki mua i ngā pukapuka me ētahi atu taputapu i runga pae kia kore ai e taka mai ina rū ana.
- Whakapiria te Blu Tack, te Wākihi Rū rānei ki te pūtaka o ngā whakarākei kopīpī, ki ngā mea rānei hei āwhina kia pūmau tonu.



DIY

QUICK
FIX

DIY

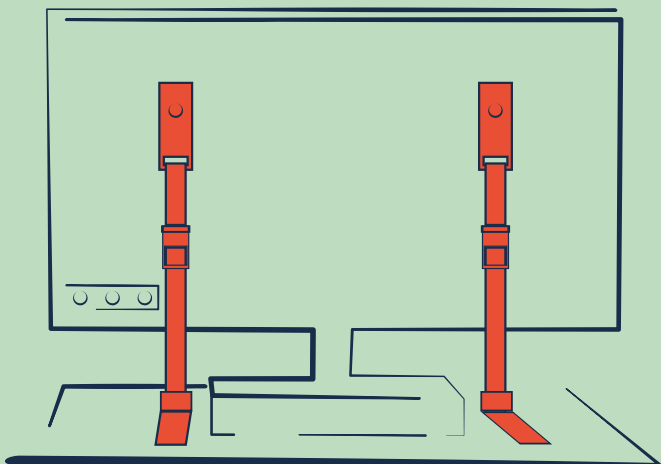
QUICK
FIX

Ngā pouaka whakaata

Nā te āhua kōroaroa me te pīrahirahi, ka porotaka ki mua ngā pouaka whakaata ina rū ana te whenua.

Me whakahaumarū ake

- Whakamahia ngā whītiki pupuri hāngai ki te whakatina i te pouaka whakaata ki te taonga ā-whare e nōhia ai.
- Ka whakaitia te neke mēnā he whāriki reti kore kei raro i te pouaka whakaata, engari me mahi tahi ēnei me ngā whakatina.



Ngā tāpare pikitia me ngā whakaata

Ka āhei ngā tāpare pikitia kua whakairia ki te waea te peke atu i ngā iringa ina rū ana te whenua. He mea nui kia whakamahi i ngā iringa e tika ana mō te nui me te taumaha o te tūemi – arā, kaua e whakairi i ngā tūemi ki te nēra kotahi.

Me whakahaumarū ake

- He pai aua iringa pikitia nēra kotahi noa mō ngā pikitia māmā mēnā kua hamahia te nēra ki tētahi mea mārō pēnei i ētahi pou pātū.
- Mēnā he taumaha ake, me whai i te iringa pikitia rua, toru nēra rānei, ētahi iringa pea rānei. Me whakamahi pea i te mea kaha ake mō ngā pikitia me ngā whakaata tino taumaha. Me te aha, me whakamahi taura kaha, kaua te aho māmā.

TĪWHIRI

Ina oti i a koe te nēra atu i te iringa, whakairia te pikitia, kātahi ka kukume mai kia taea e tō ringa te kati i te iringa.

DIY

QUICK
FIX

Te rima tino tere

Ngā mahi whakarite e rima ka oti i roto i te rima meneti, iti iho rānei!

- Whakanōhia te whāriki reti kore ki raro i te pūrere kāinga iti (hei taura he pouaka whakaata, he ngaruiti rānei).
- Whakapiria te Blu Tack, te Wākihi Rū rānei ki te whakarākei kopīpī, ki te taonga rānei hei āwhina kia pūmau tonu.
- Tāpirihia te whakarawa hopu ki te kūaha kāpata ki te torō rānei e pupuri ana i ngā tūemi kopīpī. Me whakarite kāore te whakarawa i te autō, i te mea kāore e mau i roto i te rū. Ko ngā whakarawa ārai tamariki whai tikanga kati ngā mea pai rawa.
- Nekehia te tūemi kāinga taumaha ki te tarenga o raro, ki te kāpata rānei.
- Whakakapia te nēra e whakairi ana i te tāpare pikitia ki te iringa e tika ana te nui.

E ono ngā take kia kaua e whakarite mō te rū whenua

1

“Kua ngāueue taku kāinga e te rū whenua āhua nui, ā, i pai tonu. E mōhio ana au ka pai tonu anō.”

Ngā take me whakarite tonu koe

Mēnā kua ngāueuea tō whare e te rū whenua kino, ko te tikanga e noho ana koe ki te wāhi e rū ai te whenua, ā, kāore e kore ka rū anō ā muri atu. Waihoki ka rerekē pea te whakaaweawe i tō kāinga ki tō ngā rū o mua.

4

“Kāore au i te whai wā.”

Ngā take me whakarite tonu koe

E mōhio ana tātou he nui rawa ngā mahi a te katoa ināianeī, engari ahakoa he iti ngā mahi ka kitea te hua nui o ērā ina rū ana te whenua. Nā reira mahia ngā mahi e āhei ana koe ināianeī me te whakamahi i tō mātou rārangi arowhai i tēnei mātārere ki te whakarite mahere mō ētahi atu kaupapa.

2

“Ki a au nei he nui te utu.”

Ngā take me whakarite tonu koe

He maha ngā mahi whakarite e iti noa ana te utu. Ko te tikanga ka tere atu, ka ngāwari atu pea te utu o te whakaoti i ngā kaupapa nui ake pērā i te tango timera i tō ngā tāngata e whakaaro ai.

5

“Kāore au i te noho ki te wāhi kei reira te tūpono tūkinotanga mai i te rū whenua.”

Ngā take me whakarite tonu koe

E noho whakawhiti ana a Aotearoa i ētahi o ngā papaneke matua o te Ao, nā reira ka āhei te pā mai o te rū whenua kino ki ngā wāhi katoa o te whenua. Ahakoa kāore koe i te tata ki ngā ripa hapa, ka tūkinohia pea tō kāinga e tētahi rū whenua nui ahakoa he tawhiti. Nā reira, ahakoa noho ai koe ki hea he mea nui te whakarite.

3

“He inihua tāku nā reira ahakoa ka tūkinohia rawatia taku kāinga ka utua au.”

Ngā take me whakarite tonu koe

He mea tino hira te whiwhi ki te inihua tika, nā reira ka pai! Engari ko tētahi o ngā tino whakaaweawe o te kāinga kua tūkinohia ko te whakahōhā ka whai ake. Mā te whai i ngā mahi whakarite ināianeī he iti iho te whakatōhenehene i a koutou ko tō whānau, nā reira ka wawe ake tō koutou tū pakari anō.

6

“He mahi anō āku, hei aha te whakarite mō ngā rū whenua.”

Ngā take me whakarite tonu koe

I te wā ka puta mai te rū whenua kino kua mutu tō āheitanga ki te whakarite. Ko te painga o ētahi o ngā mahi i roto i tēnei puka ina oti ai, kua oti. Nā reira, me tīmata koe, ā, ka koa koe kua mahi koe i ngā mahi katoa e āhei ana koe!

I muri iho i te taiopenga pūmate taiao

I ngā rā tuatahi i muri i tētahi rū, tētahi atu taiopenga pūmate taiao rānei, he mea nui kia whakatinanahia tō mahere ohotata. Tiakina koutou ko te whānau, me te āwhina i ētahi atu mēnā e āhei ana koe. Whakaritea kia haumarū, mā, nawenawe tō kāinga me te pākaha mai i ngā huarere. Ka mutu tēnā, ka āhei te whakaaro mō te kerēme e pā ana ki te tūkinotanga ki tō kāinga, whenua rānei.

Ina tūkinohia, anei ētahi tīwhiri ki te āwhina kia ngāwari ake te hātepe kerēme:

- Ina āhei ana, whakaahuatia i mua i te whiunga atu, ā, i mua i te whakaoti i te mahi whakatika whitawhita. Tukuna atu ki te kapua ki tētahi atu wāhi haumarū e ngāwari ana te uru rānei.
- Whakaritea tētahi rārangi o ia wāhi, taonga rānei e whakaahuahia ana e koe i a koe e huri haere ana. Ka āwhina tēnei i a koe ki te tautuhi i ngā whakaahua ā muri ake me te whakarite kua mau i a koe ngā mea katoa.

Ahakoia ko te mea nui te whakahaumarū i a koutou, he tino whakaaro te tuku wawe i tō kerēme inihua i mua i te rū. E rua tau te mōrahi kia tuku i te kerēme mō te whakakinotanga. Heoi anō, mēnā neke atu i te toru marama te takaroa ka pāngia pea te āhei kia aromatawai i tō kerēme, ā, tērā pea ka whakahēngia tō kerēme.

E mahi tahi ana mātou me te nuinga o ngā kaituku inihua tūmataiti kia tuku mā rātou te aromatawai, te whakahaere, te whakatau hoki i ngā kerēme whakamōrea taiao mō te whakakinotanga hei māngai mā mātou. Ka noho rātou hei kaiwhakapā matua i te wā o te hātepe kerēme, ā, e taea ana e rātou te whakautu ō pātai. I te nuinga o te wā ka taea te tuku kerēme ki tō kaituku inihua mā te ipurangi, mā te waea rānei.

Kua whakaritea tō inihua?

He mea nui kia rīia tō kāinga ki te inihua me ngā mea kei roto hei āwhina i a koe kia tū pakari anō i muri i tētahi mahi taiao pūmate. Waihoki, ko te tikanga o te whiwhi pūrongo inihua kāinga tūmataiti me te rīanga ahi (he pērā te nuinga) ka aunoa tō taka ki raro i te hua inihua o te NHC Toka Tū Ake, NHCover.

He mea nui kia auau te arotake i tō inihua, nā reira me whakamahi i te tātaitai tuihono kia tiro mēnā he rahi rawa tō rahinga inihua kāinga ki te hanga anō i tō kāinga mēnā i tino tūkinohia, ā, he rawaka rawa te rahi hei whakakapi i ngā mea i tō kāinga kua tūkinohia.

Ka taea e tō kāinga te tū motuhake i muri iho i te taiopenga pūmate taiao?

Ka puta ana te ohotata, ka pokea te Rākau Whakamarumarū me ngā ratonga ohore i te mahi āwhina i ngā tāngata e tino hiahia ana ki a rātou. Māu e whakarite ko tō whānau, me ngā mea e kumanutia ana e koe, e mōhio ana me aha, ā, kei a koutou ngā mea katoa e hiahia ana kia tū motuhake ai koutou.

Toro atu ki **getready.govt.nz** me te whai i te mahi ngāwari kia mōhio mēnā kua rite tō kāinga.

* Atu i te 1 o Hūrae 2020, kua oti te rīanga o NHC Toka Tū Ake i te whakakinotanga ki ngā mea o roto.



Julian Thomson | GNS Science



Tō Rārangi Arowhai Whakarite Kāinga

I runga ake i taku kāinga

- ☐ Kua tangohia kua whakakapia rānei taku timera pereki kōroaroa, raima rānei i te whiringa māmā ake.
- ☐ Kua hangaia taku tuanui ki ngā rawa māmā (hei tauira rino kōwakawaka) kua honoa rawatia ki te anga.
- ☐ Kua honoa rawatia aku rawa tuanui taumaha (hei tauira papariki raima, mākohā rānei) ki te anga i raro iho.
- ☐ Kua whakamahi au i te whītiki me te whakatete ki te tūhono i aku taika whakarewa. Tērā ranei, ki te kore e whakamahia ana taku taika whakarewa, kua tangohia e au.

Kei taku kāinga huri noa

- ☐ E mōhio ana au e tika ana mō te mahi, e pai ana hoki te āhua o aku pātū pupuru.
- ☐ Kua whakarite au ka tūhonoa ngā pātara kapuni o waho ki te mekameka.
- ☐ E mōhio ana au me pēhea te whakaweto i taku wai matua me ngā ratonga haurehu mēnā he ohotata.

I raro iho i taku kāinga

- ☐ E tika ana te tūhono o ngā tūāpapa o taku kāinga ki te whare o runga ake (mā te whakamahi i ngā nēra Z, te waea, ngā taupua tika rānei).
- ☐ E tika ana taku whakatete mēnā he tūāpapa pou āku, he nui ake rānei i te 600mm te tawhiti i waenganui i te whenua me te takiwā papa o runga.
- ☐ E pai ana te āhua o aku tūāpapa.
- ☐ Kua whakaurua ngā whakarawa ngāwari i waenganui i ngā pūrere haurehu, whai paipa wai rānei me ngā paipa whakarato.

Inihua

- ☐ Kua hokona e au te inihua tūmataiti e tautoko ana kia whakatikahia kia whakakapia rānei taku kāinga i te pūmate taiao.
- ☐ Kua hokona e au te inihua tūmataiti e tautoko ana kia whakakapia ngā mea kei roto i taku kāinga ina ngaro ai i te pūmate taiao.
- ☐ Kua toro au ki www.knowyourcover.co.nz kia tino mārama ki taku rīanga inihua pūmate taiao me ana tepenga.

- ☐ E mōhio ana au ki ngā aukati (te tūkinotanga kāore e uhia) e puta mai ana i tētahi taiopenga pūmate taiao.

Kei roto i taku kāinga

- ☐ Kua whakamahi au i ngā taupua ki te tūhono i te taonga ā-whare kōroaroa, taumaha hoki (hei tauira ngā pouaka makariri me ngā paenga pukapuka) ki ngā pātū.
- ☐ Kua whakamahi au i te whītiki me te whakatete ki te tūhono i taku puoto waiwera.
- ☐ Kua tūhono taku hatete kora totoka pērā i ngā tohutohu a te kaimahitaonga.
- ☐ Kua whakaneke au i ngā tūemi kāinga taumaha ki ngā kāpata, ki ngā paenga o raro rānei.
- ☐ He whakarawa he raka rānei kei runga i ngā kāpata kei taka me te pakaru hoki ngā tūemi.
- ☐ Kua whakairi au i te taura ki mua i ngā paenga kia kaua ngā tūemi e neke.
- ☐ Kua whakamahi au i te Blu Tack i te Wākihi Rū rānei ki te tūhono i ngā tūemi kopīpī pērā i ngā ipu putiputi me ētahi atu taonga.
- ☐ Kua whakamahi au i ngā iringa tika ki te whakairi i ngā tāpare pikitia me ngā whakaata kia kaua e taka.
- ☐ Kua whakamahi au i ngā whītiki pupuri me ngā whāriki reti kore kia kaua ngā pūrere iti (hei tauira ngā pouaka whakaata, ngā ngaruiti) e taka ai, e neke ai rānei.

Ngā mea matua e rima e hiahia ana au ki te Whakamau me te Whakatina:

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5